

OPONENTNÍ POSUDEK NA DOKTORSKOU DISERTAČNÍ PRÁCI

Doktorandka: **Ing. Petra JÍLKOVÁ**

Téma doktorské práce:

ŠKOLNÉ, JEHO DOPAD NA SOUKROMOU NÁVRATNOST INVESTICE A FINANCOVÁNÍ BANKOVNÍM ÚVĚROVÝM PRODUKTEM

Otázky financování školství a zavedení školného jsou v současné době předmětem pozornosti, a to v souvislosti se situací ve veřejných financích a na navrhované reformy vysokého školství. Proto je téma, které doktorandka ve své práci analyzuje zejména z pohledu financování studia na vysokých školách z pohledu jednotlivých studentů, velmi aktuální.

Doktorandka si v práci vytyčila jako základní cíl „stanovení dopadu zavedení školného na soukromou návratnost investice studenta do vysokoškolského vzdělání a ověřit, zda lze využít bankovního kapitálu jako jednoho ze zdrojů financování těchto dodatečných nákladů studenta“. Současně si diplomantka v práci předsevzala ověřit správnost dvou hypotéz:

1. Soukromá návratnost investice studenta do vysokoškolského vzdělání se bude v podmínkách ČR pohybovat okolo 13 % a zavedení školného na veřejných vysokých školách nebude mít na tuto výnosnost výrazný dopad.
2. Bankovní kapitál lze využít jako jeden z možných zdrojů financování dodatečných studentských nákladů vniklých z důvodu zavedení školného na veřejných vysokých školách a nový produkt Státem garantované studentské půjčky bude pro banky zajímavý i přes nízký počet poskytovaných úvěrů.

Doktorandka ve své práci vychází z teoretických přístupů zejména přístupů k hodnocení návratnosti investice do vysokoškolského vzdělávání. Současně vychází autorka ze studií a statistik (OECD), které využívá pro hodnocení návratnosti investice do vzdělání. Vzhledem k tématu autorka vychází z podkladů věnovaných reformě vysokého školství a aktuálních informací o bankovních produktech.

Doktorandka rozdělila svou práci do pěti základních částí. Přitom první část je věnována teoretickým východiskům a přehledu teoretického poznání v oblasti míry návratnosti investic do terciárního vzdělání. Doktorandka podává přehled přístupů k hodnocení míry návratnosti investice do vzdělání a ukazuje na současné teoretické přístupy. V této části práce mohly být podrobněji uvedena metoda, ze kterého autorka definuje vyšší soukromé návratnosti investice do vysokoškolského vzdělání v ČR na hodnotě 13 %.

V dalších dvou částech práce doktorandka analyzuje aktuální otázky v současném vysokém školství v podmínkách ČR – situaci ve vysokoškolském vzdělávání a navrhovanou reformu vysokého školství. Situaci ve financování vysokoškolského vzdělávání v současné době v ČR vystihla velmi dobře i ve srovnání s jinými zeměmi. Za přínos této části považují rozbor a vyhodnocení jednotlivých variant financování školného. Z tohoto vyhodnocení vyplývá, že každá z jednotlivých variant má slabé i silné stránky. Větší měrou se zde doktorandka opírá o variantu financování prostřednictvím státem garantovaných úvěrů (což potom analyzuje v poslední části). Principiální otázkou zde zůstává, zda je správné uplatnění nesystémového přístupu k úvěrovým produktům určitého typu z pohledu bankovní teorie.

Za stěžejní v práci považují čtvrtou a pátou kapitolu, které obsahují vlastní výzkumnou práci autorky.

Ve čtvrté části práce autorka vlastně ověřuje první hypotézu, tedy nevýraznou změnu soukromé návratnosti investice do vysokoškolského studia po zavedení školného, a to prostřednictvím modelových výpočtů. Modelová analýza je založena na předpokladech a parametrech vycházejících z návrhu reformy a současně autorka provádí v modelovém vyjádření určité abstrakce, např. z pohledu časové hodnoty peněz. Vychází z nákladů spojených se studiem, které diferencuje podle toho, zda se jedná o studium na veřejné či soukromé škole (nejdou zde odůvodněny vyšší životní náklady studentů soukromých škol, a současně je abstrahováno od skutečnosti, že velkou část studentů soukromých škol tvoří studenti kombinovaného studia). Strana příjmů modelu vychází z odhadů budoucích příjmů s pomocí regresní analýzy. Zjednodušením je zde, že autorka vychází z průměrných mezd (není zde specifikováno zda hrubých), v modelu není možné diferencovat podle studovaného oboru (kde budou rozdíly zřejmě poměrně vysoké). Na základě modelové analýzy dochází autorka k závěru, že soukromá návratnost investice do vysokoškolského vzdělání u veřejných vysokých škol se zavedením školného sníží o 0,6 až 1 %, čímž potvrzuje svoji první hypotézu. Analýza je provedena pečlivě, ale je třeba se na ní dívat s ohledem na velkou míru nejistoty ohledně předpokladů.

V poslední části práce autorka rozebírá možnosti uplatnění bankovního úvěru v různém pojetí ke krytí nákladů studentů na vysokoškolské vzdělání. Doktorandka zde ověřuje druhou vytyčenou hypotézu. Autorka rozebírá v současné době nabízené bankovní produkty provozované na komerčních principech sloužící ke krytí potřeb studentů. Mohly zde být vyvozeny závěry o vhodnosti těchto bankovních produktů ke krytí nákladů na studium a jejich možnosti využití pro případné krytí nákladů na školné. Dále doktorandka provádí analýzu financování školného pomocí státem garantovaného úvěru prostřednictvím modelového vyjádření. I tato modelová analýza je založena na předpokladech, např. podíl studentů čerpajících půjčku na pokrytí nákladů na školné s ohledem na to, že by šlo o státem podporovaný úvěr. Autorka na základě analýzy dochází k závěru, že státem garantované bankovní produkty pro studenty na pokrytí školného jsou pro banky zajímavé jak z hlediska získání nových klientů, tak z pohledu výnosů.

Otázky do diskuse v rámci obhajoby doktorské práce

1. Na straně 29 doktorandka uvádí, že soukromá míra návratnosti terciárního vzdělávání v ČR je nad průměrem zemí OECD. Čím je tato skutečnost ovlivněna?
2. Autorka v práci charakterizuje pozitivně nárůst počtu vysokých škol v ČR vstupem soukromých vysokých škol. Jak hodnotíte tuto situaci v současné době i s ohledem na měnící se demografickou strukturu obyvatelstva. Nejsou s tou otázkou spojeny i určité problémy s financováním vysokého školství? Zavedení školného na veřejných vysokých školách ovlivní poptávku a nabídku v rámci terciárního vzdělávání?
3. Z grafu č. 2 vyplývá, že u studentů veřejných škol cca 82 % nákladů na studium je kryto z vlastních zdrojů (rodiče, výdělků studentů). Zavedení školného výrazně změní tyto proporce? Nebude znamenat uplatnění státem podporovaných bankovních úvěrů jejich využití i těmi studenty, u kterých by se dalo předpokládat krytí z vlastních zdrojů?
4. Na straně 38 uvádí autorka jako hrozbu špatné nastavení systému státní pomoci studentům. V čem vidí doktorandka základní nedostatky?
5. V současné době se mluví vedle bankovních úvěrů o využití stavebního spoření (konkrétně státního příspěvku na stavební spoření) k pokrytí nákladů na školné. Jak hodnotí doktorandka tento návrh z pohledu celkové koncepce financování školného?

Celkové hodnocení

Doktorandka předložila práci, která celkově analyzuje otázku financování vysokoškolského studia, vytyčené hypotézy zhodnotila a ověřila provedenými modelovými analýzami. Před výše uvedené připomínky lze konstatovat, že vytyčený cíl práce byl zpracováním naplněn. Po formální stránce přes některé drobné nepřesnosti má velmi dobrou úroveň, je zpracována velmi pečlivě, přehledně a systematicky.

Doktorandka zpracováním disertační práce splnila požadavky kladené na disertační práce a **práci doporučuji k obhajobě před příslušnou zkušební komisí pro obhajobu disertačních prací.**

V Praze dne 16. února 2012

prof. Ing. Eva Ducháčková, CSc.
Katedra bankovníctví a pojišťovnictví VŠE Praha